

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 1

The Influence of social capital: Social network, Localism, Philosophy of Sufficiency Economy and Knowledge Management; towards Sustainable Community Development In Samut Songkram Province

Khanthong Jaidee¹, Ludech Girdwichai²

¹Management for Development College, Thaksin University

²Faculty of Education, Suan Sunandha Rajabhat University

ABSTRACT

This research aimed to study the influence of social capital: social network, localism, philosophy of sufficiency economy and knowledge management towards sustainable community development in Samut Songkram province. The researcher conducted both quantitative and qualitative research. The sample of the quantitative part was 400 residents in Samut Songkram province. The instrument use was a questionnaire. Meanwhile, the sample of the qualitative research was the community leaders, residents, and officers of the agencies in the area. Related documents and plans, in-depth interview, group interview and observation were conducted. The Structural Equation Modeling (SEM) was used for data analysis with LISREL program. Meanwhile, the content analysis was used to analyze the qualitative data. It was found that social capital that influenced the sustainable development of the community the most was social network, followed by knowledge management and philosophy of sufficiency economy. Although, localism did not contribute to the sustainable development directly, it significantly did influence in an indirect way.

Keywords : Social capital, Philosophy of sufficiency, Sustainable development

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 1

อิทธิพลของทุนทางสังคมในมิติด้านเครือข่ายสังคม สำนักกรักบ้านเกิด การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการจัดการความรู้ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนในจังหวัดสมุทรสงคราม

ชั้นทอง ใจดี¹, ฤเดช เกติวิชัย²

¹วิทยาลัยการจัดการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ

²คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของทุนทางสังคมในมิติด้านเครือข่ายสังคม สำนักกรักบ้านเกิด การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการจัดการความรู้ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนในจังหวัดสมุทรสงคราม ผู้วิจัยทำการศึกษาทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างในเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชากรในชุมชน จังหวัดสมุทรสงครามจำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม ในขณะที่เชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้นำชุมชน ประชาชนและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่มีหน่วยปฏิบัติในพื้นที่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการและแผนงาน แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสัมภาษณ์กลุ่ม และแบบสังเกต ทั้งนี้ ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปและใช้การวิเคราะห์แบบสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling, SEM) โดยใช้โปรแกรม LISREL ในขณะที่เชิงคุณภาพ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ทุนทางสังคมที่ส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนมากที่สุดคือเครือข่ายสังคม รองลงมาคือการจัดการความรู้ และการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามลำดับ ในขณะที่ทุนทางสังคมด้านสำนักกรักบ้านเกิด ไม่ได้ส่งผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยตรง แต่กลับพบว่า มีอิทธิพลทางอ้อมอย่างมีนัยสำคัญ

คำสำคัญ : ทุนทางสังคม, ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, การพัฒนาอย่างยั่งยืน

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 1

บทนำ

วิถีชีวิตของชุมชนหมู่บ้านในสังคมไทย โดยทั่วไป จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยมีครอบครัวเป็นหน่วยการผลิต อาศัยแรงงานจากสมาชิกครอบครัว ใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นและอยู่อย่างพึ่งพิงกับทรัพยากรธรรมชาติ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหมู่บ้านและระหว่างหมู่บ้าน รวมทั้งรวมกันเป็นเครือข่ายและเชื่อมโยงกันด้วยวัฒนธรรม ทำให้ครัวเรือนมีความมั่นคงและเข้มแข็ง หลังปี พ.ศ.2500 ประเทศไทยได้พัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นปัจจัยให้ระบบการผลิตของชุมชนหมู่บ้านเปลี่ยนแปลงไป คือ จากเดิมที่ผลิตเพื่อยังชีพ และแลกเปลี่ยนภายในชุมชนเป็นการผลิตเพื่อขายควบคู่ไปด้วยกัน (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และ พูนศักดิ์ ชานิกรประดิษฐ์, 2540) ทำให้ครัวเรือนประสบปัญหาความยากจนเนื่องจากราคาผลิตทางการเกษตร ไม่แน่นอน ส่งผลให้ชุมชนและครัวเรือนต้องปรับเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจเป็นหนึ่งครัวเรือนสองวิถีการผลิต คือ ครัวเรือนจะผลิตเพื่อการบริโภคและเพื่อขายควบคู่กันไป สำหรับการผลิตเพื่อขายนั้น ประชาชนจะรวมกลุ่มกันเป็นองค์กรชุมชนจัดตั้งบริษัทชุมชนในชื่อต่าง ๆ กัน เช่น วิสาหกิจชุมชน ธุรกิจชุมชน และสหกรณ์ เป็นต้น จากการชุมชนที่รอดพ้นจากวิกฤติเศรษฐกิจของประเทศไทยในปี 2540 พบว่า ในชุมชนนั้น ๆ ชาวบ้านจะรวมกลุ่มกัน เพื่อช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยการผลิตหรือแปรรูปให้เพียงพอต่อการบริโภค ผลผลิตส่วนเกินนำไปขายต่อมากิจการดังกล่าวเรียกว่า วิสาหกิจชุมชน หลังเกิดวิกฤติทางการเงินในปี 2540 นโยบายเศรษฐกิจได้มุ่งสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจระดับรากหญ้า ซึ่งถือว่าเป็นรากฐานสำคัญที่จะสร้างความมั่นคงของ

ประเทศ วิสาหกิจชุมชนจึงได้รับการสนับสนุนรอบด้าน เป็นปัจจัยสำคัญให้รัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน 2548 และได้นิยามว่าวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นทางการว่า หมายถึง “กิจกรรมของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การบริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบธุรกิจดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิตินิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคลเพื่อสร้างรายได้และการพึ่งตนเองของครอบครัวชุมชนระหว่างชุมชนหรือการประกอบการ โดยกลุ่มหรือองค์กรชุมชน เพื่อการจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง” (เสรี พงศ์พิศ, 2546)

การประกอบการวิสาหกิจชุมชน (Community Enterprise) สหกรณ์ (Community Co-Operative) การประกอบการเพื่อสังคม (Social Enterprise) และกองทุนพัฒนาชุมชน (Local Development Trust) ต่างก็เป็นธุรกิจที่องค์กรชุมชนเป็นเจ้าของ บริหารจัดการร่วมรับผลประโยชน์ และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Graham, 2003 อ้างถึงใน อภิชัย พันธุเสนและคณะ, 2546) รวมทั้งเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้ชุมชนพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสามารถใช้คำดังกล่าวทดแทนกันได้ แต่สำหรับประเทศไทยวิสาหกิจชุมชนมีคุณลักษณะหรือองค์ประกอบที่สำคัญ 7 ประการ คือ (1) ชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินงาน (2) ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน (3) เริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน (4) มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานภูมิปัญญาสากล (5) มีการดำเนินการแบบบูรณาการ เชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ (6) มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ และ (7) มีการพึ่งตนเองเป็นเป้าหมาย (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2547) คือ เป็นกิจการของชุมชนโดย

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 1

ชุมชนเพื่อชุมชนเพื่อประโยชน์ของคนในชุมชนที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทุนทางสังคมของชุมชนในการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว (อารี วิบูลย์พงศ์ และคณะ, 2549) ทุนในชุมชน (Community Capitals) ซึ่งจะมีปริมาณมากน้อยแตกต่างกัน (อุทัย ดุลยเกษม, 2550) ทุนชุมชนเป็นฐานทรัพยากร (Resources) ที่เกี่ยวกับอาชีพของคนในชุมชน ฐานทรัพยากรในรูปของทุนชุมชน ได้แก่ ทุนทางสังคม ทุนมนุษย์ ทุนสิ่งแวดล้อม และทุนการเงิน ทุนมนุษย์ ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม และทุนทรัพยากรธรรมชาติ (Gibbon & Pokhrel, 1999; Martz, 2004) ในประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2549) เห็นว่าในส่วนชุมชนมีทุนชุมชน ดังนี้ คือ (1) ทุนทางสังคม (2) ทุนสิ่งแวดล้อม (3) ทุนทางสุขภาพ (4) ทุนความรู้และการเรียนรู้ (5) ทุนการเงิน กล่าวโดยสรุปในชุมชนจะมีทุนชุมชนอย่างน้อย 4 ประการ คือ ทุนทางสังคม ทุนมนุษย์ ทุนทรัพยากรธรรมชาติและทุนทางเศรษฐกิจซึ่งชุมชนจะต้องจัดการทุนของชุมชนอย่างเหมาะสมเพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้

ชุมชนในจังหวัดสมุทรสงคราม มีภูมิสังคมที่แตกต่างจากภูมิภาคอื่น ๆ เป็นจังหวัดที่มีขนาดเล็กที่ยังคงมีความอุดมสมบูรณ์ด้านระบบนิเวศสิ่งแวดล้อม มีความอุดมสมบูรณ์ด้านอาหารมากมาย อีกทั้งสามารถดำรงชีวิตแบบดั้งเดิมได้ท่ามกลางกระแสความเจริญทางวัตถุที่ถาโถมเข้ามา แม้ว่าจะมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตจากครอบครัวเกษตรกรรมที่ผลิตเพื่อบริโภคกลับไปปรับเปลี่ยนมาเป็นผลิตเพื่อการค้าและบริการ โดยยุทธศาสตร์ในพัฒนาจังหวัด ต้องการที่จะเป็นศูนย์กลางการพักผ่อนโดยเน้นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ วิถีชีวิตของคนสมุทรสงคราม ในปัจจุบัน

จึงเป็นผู้ต้อนรับนักท่องเที่ยว แทนการทำประมงและเกษตรกรรม ปรับเปลี่ยนพื้นที่ของตนจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยเฉพาะในพื้นที่ของชุมชนที่อยู่ติดกับริมฝั่งแม่น้ำแม่กลอง และลำคลองสาขา ทั้งนี้ หากจะกล่าวโดยสรุปแล้วสมุทรสงครามมีจุดแข็งอย่างน้อย 3 ประการ ได้แก่ (1) ความหลากหลายทางชีวภาพ (2) ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ (3) เครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างผู้คน ทั้งนี้ จังหวัดสมุทรสงครามได้นำเอาจุดแข็งเหล่านี้ คือการมีศักยภาพสูงด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สวยงาม ความหลากหลายด้านอาชีพ ผสมรวมกับการมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมอนุรักษ์ส่งเสริม มารยาท วัฒนธรรม ประเพณีและเจ้าบ้านที่ดีส่งผลให้ ณ ขณะนี้ จังหวัดสมุทรสงครามยังจัดเป็นจังหวัดที่ประชาชนอยู่อย่างมีความสุขดังจะเห็นได้จากดัชนีชี้วัดด้านความสุขของกระทรวงต่าง ๆ มักจะมีจังหวัดสมุทรสงคราม ติดอันดับหนึ่งหรืออันดับต้น ๆ อยู่เสมอ

อย่างไรก็ตาม ในการประมวลองค์ความรู้โดยภาพรวม ในประเด็นที่เป็นข้อสรุปทางวิชาการถึงปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลที่ทำให้ชุมชนสมุทรสงครามเป็นชุมชนของคนที่มีดัชนีความสุขสูงสุดและมีการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น เป็นไปตามข้อสรุปของชุมชน ว่าเป็นเพราะความเข้มแข็งของทุนทางสังคมที่มีอยู่หรือไม่ ยังไม่มีข้อสรุปที่แน่ชัด การวิจัยครั้งนี้ จึงมุ่งค้นหาทุนทางสังคมในมิติต่างๆ ที่เป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จนั้น ๆ ในขณะเดียวกัน การถอดบทเรียนความรู้ที่มีได้มีอยู่ในเชิงทฤษฎี แต่มีอยู่ในตัวคน (Tacit Knowledge) ที่ผ่านมาก็ยังไม่มีรวบรวมเอาไว้อย่างเป็นระบบและชัดเจน การวิจัยครั้งนี้ จึงมุ่งที่จะค้นหาคำตอบเหล่านั้น ตลอดจนการถอดบทเรียนแห่งความสำเร็จเพื่อเป็นแม่แบบสำหรับชุมชนอื่น ๆ ต่อไป โดยที่ข้อค้นพบจากการวิจัยในครั้งนี้ เป็นทั้ง

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 1

ข้อค้นพบในเชิงทฤษฎีและข้อค้นพบที่เป็นรูปแบบการปฏิบัติ ในอันที่จะนำไปสู่การใช้ประโยชน์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอิทธิพลของทุนทางสังคม ในมิติด้านเครือข่ายสังคม สำเนักรักบ้านเกิด การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการจัดการความรู้ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนในจังหวัดสมุทรสงคราม

สมมุติฐานของการวิจัย

เครือข่ายสังคม สำเนักรักบ้านเกิด การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการจัดการความรู้ ส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชน ในจังหวัดสมุทรสงคราม

วิธีการศึกษา หรือการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดตามระเบียบวิธีวิจัยในแต่ละประเภท ดังนี้

1. เชิงปริมาณ

ประชากร ได้แก่ ประชากรในชุมชนจังหวัดสมุทรสงคราม โดยผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) โดยทำการสุ่มตัวอย่างวิธีแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling จำแนกตามอำเภอ 3 อำเภอ

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยได้แก่แบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น 6 ตอน ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ในขณะที่ตอนที่ 2-6 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนเครือข่ายสังคมสำเนักรักบ้านเกิดการดำเนินชีวิตตามหลัก

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงการจัดการความรู้เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่าแบบของลิเคิร์ต (Likert's scale) 5 ระดับ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน และการตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยทดสอบ (Try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .964

สถิติในการวิเคราะห์ เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระ ใช้การวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling, SEM) โดยใช้โปรแกรม LISREL ที่มีตัวแปรประจักษ์ (manifest variables) ของตัวแปรแฝงภายนอก (exogenous latent variables) และตัวแปรแฝงภายใน (endogenous latent variables) โดยการนำตัวแปรตามและตัวแปรอิสระที่เป็นตัวแปรเชิงปริมาณ มาทดสอบทุก ๆ ตัวที่เป็นตัวแปรแฝงและตัวแปรประจักษ์ที่กำหนดไว้ในกรอบแนวคิด โดยวิเคราะห์หาค่าทางสถิติและค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ว่ามีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่

2. เชิงคุณภาพ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation action Research : PAR)

บุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant interview) ได้แก่ ผู้นำชุมชน ประชาชนในพื้นที่เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่มีหน่วยปฏิบัติในพื้นที่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แบบสังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการและแผนงานแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus

Group) และแบบสังเกต ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก สังเกตการณ์ในชุมชน สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content analysis) และนำเสนอโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้เพื่อค้นหาองค์ความรู้ตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่วางไว้ คือ อิทธิพลของทุนทางสังคม ในมิติด้านเครือข่ายสังคม สำเนักรักบ้านเกิด การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการจัดการความรู้ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยมีสมมติฐานการวิจัยว่า เครือข่ายสังคม สำเนักรักบ้านเกิด การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการจัดการความรู้ ส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชน ในจังหวัดสมุทรสงคราม สำหรับข้อค้นพบจากการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดสมุทรสงครามนั้น เป็นผลมาจากการมีเครือข่ายสังคมที่เข้มแข็ง การดำเนินชีวิตของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการนำเอาความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนมาจัดการความรู้เพื่อแบ่งปันกัน ทั้งนี้ สำเนักรักบ้านเกิด ไม่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน แต่กลับส่งอิทธิพลทางอ้อมผ่านเครือข่ายสังคม การจัดการความรู้ และการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณ โดยใช้โปรแกรม Lisrel พบว่า แบบจำลองสมการโครงสร้างมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าสถิติที่ทดสอบได้ คือ

$\chi^2=237.22$, $df= 127$, $p\text{-value} = 0.0000$; $Relative\chi^2 = 1.86$; $GFI = .92$; $AGFI = .91$; $RMR = .042$; $SRMR= .013$; $RMSEA = .047$; $P\text{-Value for Test of Close Fit} = .70$; $NFI = .91$; $IFI= .92$; $CFI = .92$; $CN = 265.99$

ซึ่งผ่านเกณฑ์ตามที่ได้กำหนดไว้ (Joreskog & Sorbom, 1996) และเมื่อตรวจสอบการประมาณค่าพารามิเตอร์สัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรแฝงที่ทำการศึกษาในแบบจำลอง

ในกรณีดังกล่าวนี้ สามารถที่จะอธิบายในเชิงสถิติถึงอิทธิพลของตัวแปรแต่ละตัว รวมทั้งค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม คือ การพัฒนาอย่างยั่งยืนของจังหวัดสมุทรสงคราม ได้ดังนี้

1. เครือข่ายสังคม (socnet) มีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (sast) ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .46 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. เศรษฐกิจพอเพียง (suff) มีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (sast) ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .14 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. การจัดการความรู้ (knoma) มีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (sast) ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .33 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. สำเนักรักบ้านเกิด (sense) ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (sast) แต่มีอิทธิพลทางอ้อมผ่านเครือข่ายทางสังคม (socnet) การจัดการความรู้ (knoma) และเศรษฐกิจพอเพียง (suff) ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .54 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำเนักรักบ้านเกิด (sense) เครือข่ายสังคม (socnet) การจัดการความรู้

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
 ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 1

(knoma) และเศรษฐกิจพอเพียง (suff) สามารถร่วมกัน สำหรับรายละเอียดในประเด็นดังกล่าวนี้
 ทำนายการพัฒนาอย่างยั่งยืน(sast) ได้ ร้อยละ 63 แสดงให้เห็น ดังตาราง 1

ตารางที่ 1 ผลการประมาณค่าพารามิเตอร์ของสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรง (Direct Effect) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effect) และอิทธิพลโดยรวม (Total Effect)

ตัวแปรตาม	R ²	อิทธิพล	ตัวแปรอิสระ			
			เครือข่ายทางสังคม (socnet)	เศรษฐกิจพอเพียง (suff)	การจัดการความรู้ (knoma)	สำนึกรักบ้านเกิด (sense)
การพัฒนาอย่างยั่งยืน (sast)	.63	ทางตรง	.46*(6.50)	.14*(4.34)	.33*(3.77)	.10(1.13)
		ทางอ้อม				.54*(5.26)
		โดยรวม	.46*(6.50)	.14*(4.34)	.33*(3.77)	.64*(7.15)
เครือข่ายสังคม (socnet)	.20	ทางตรง				.44*(9.61)
		ทางอ้อม				.44*(9.61)
		โดยรวม				.44*(9.61)
เศรษฐกิจพอเพียง (suff)	.12					.34*(6.03)
						.34*(6.03)
การจัดการความรู้ (knoma)	.74	ทางตรง				.86*(17.15)
		ทางอ้อม				.86*(17.15)
		โดยรวม				.86*(17.15)

$\chi^2=237.22$, $df= 127$, $p\text{-value} = 0.0000$; $Relative\chi^2 = 1.86$; $GFI = .92$; $AGFI = .91$; $RMR = .042$; $SRMR= .013$; $RMSEA = .047$; $P\text{-Value for Test of Close Fit} = .70$; $NFI = .91$; $IFI= .92$; $CFI = .92$; $CN = 265.99$

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งค่าสถิติทดสอบ t หากพบว่าไม่อยู่ในช่วง -1.96 – 1.96 แสดงว่าค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 1

ทั้งนี้ สามารถสร้างสมการเส้นทาง โดยรวม (Total Effect) ต่อตัวแปรแฝงภายใน
ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงภายนอกที่ส่งผล (Reduced equations) ได้ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{sast} &= 0.64 * \text{socnet}, \text{Errorvar.} = 0.59, R^2 = 0.41 \dots\dots\dots 1 \\ &(0.089) \\ &7.15 \\ \text{socnet} &= 0.44 * \text{sense}, \text{Errorvar.} = 0.80, R^2 = 0.20 \dots\dots\dots 2 \\ &(0.046) \\ &9.61 \\ \text{suff} &= 0.34 * \text{sense}, \text{Errorvar.} = 0.88, R^2 = 0.12 \dots\dots\dots 3 \\ &(0.057) \\ &6.03 \\ \text{knoma} &= 0.86 * \text{sense}, \text{Errorvar.} = 0.26, R^2 = 0.74 \dots\dots\dots 4 \\ &(0.050) \\ &17.15 \end{aligned}$$

สมการที่ 1 แสดงให้เห็นว่าเครือข่ายสังคม (socnet) ส่งผลโดยรวมต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (sast) ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .46 สามารถอธิบายความแปรปรวนหรือทำนายได้ร้อยละ 41

สมการที่ 2 แสดงให้เห็นว่าสำนึกรักบ้านเกิด (sense) ส่งผลโดยรวมต่อเครือข่ายสังคม (socnet) ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .44 สามารถอธิบายความแปรปรวนหรือทำนายได้ร้อยละ 20

สมการที่ 3 แสดงให้เห็นว่าสำนึกรักบ้านเกิด (sense) ส่งผลโดยรวมต่อการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (suff) ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .34 สามารถอธิบายความแปรปรวนหรือทำนายได้ร้อยละ 12

สมการที่ 4 แสดงให้เห็นว่าสำนึกรักบ้านเกิด (sense) ส่งผลโดยรวมต่อการจัดการความรู้ (knoma) ที่ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .86 สามารถอธิบายความแปรปรวนหรือทำนายได้ร้อยละ 74

จากการศึกษาในเชิงคุณภาพ พบว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืนของจังหวัดสมุทรสงคราม เกิดจากพื้นฐานที่เป็นวิถีชีวิตของชุมชนมาตั้งแต่ดั้งเดิม คือ การใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย สงบ สันติ ร่มเย็นตามวิถีชีวิต

แบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แต่อย่างไรก็ตาม การพัฒนาอย่างยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้นั้น จำเป็นต้องมีเครือข่ายสังคมเป็นตัวจักรสำคัญในการขับเคลื่อน และกิจกรรมในการดำเนินการของเครือข่ายสังคมนั้น ได้แก่การนำเอาองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น และสืบสานดำเนินการสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ นำเอาสิ่งเหล่านี้ มาจัดการความรู้ เพื่อรวบรวมออกมาในรูปแบบของการถอดบทเรียน และนำเอาองค์ความรู้เหล่านี้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันต่อไป ดังนั้น การดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนในจังหวัดสมุทรสงคราม จึงมีลักษณะของความเป็นพลวัต ไม่หยุดนิ่ง มีความเคลื่อนไหวทั้งในรูปแบบของเนื้อหาที่นำมาจัดการความรู้ รวมทั้งกลุ่มเครือข่ายทางสังคมที่หมุนเวียนเปลี่ยนผันกันเข้ามา ทั้งในรูปแบบของคนนอกที่เข้ามาศึกษาหาความรู้ รวมทั้งเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่มีการจัดตั้งเป็นกลุ่มเยาวชนเพื่อเรียนรู้วิถีที่ดีของของชุมชนและอนุรักษ์ดูแลให้วัฒนธรรมและองค์ความรู้เหล่านี้ อยู่คงทนสถาพรอยู่ต่อไป

ในการลงภาคสนามของผู้วิจัย พบว่า หลาย ๆ ชุมชนในพื้นที่จังหวัดสมุทรสงคราม ได้มีการรวบรวม

เน้นความเป็นวัง ปลูกฝังองค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 1

องค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เกิดจากปราชญ์ชาวบ้านเอาไว้อย่างเป็นระบบ มีกระบวนการในการจัดการความรู้ หลังจากนั้นได้มีการจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งการดำเนินการในลักษณะนี้ มีความโดดเด่นและเป็นกรณีศึกษาให้กับผู้สนใจโดยทั่วไปได้เข้ามามีโอกาสในการเรียนรู้และขยายวงความรู้ออกเป็นวงกว้างต่อไป

ศูนย์การเรียนรู้ในลักษณะดังกล่าว เช่น กรณีดังต่อไปนี้

1. ศูนย์การเรียนรู้ วิจัย บริการวิชาการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีนวัตกรรมสู่ชุมชน ตำบลจอมปลวก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

2. ศูนย์การเรียนรู้ วิจัย บริการวิชาการ ถ่ายทอดนวัตกรรม เทคโนโลยีด้านพลังงานทดแทน

และสิ่งแวดล้อม ตำบลบางนางลี่ อำเภอบ้านลาด จังหวัดสมุทรสงคราม

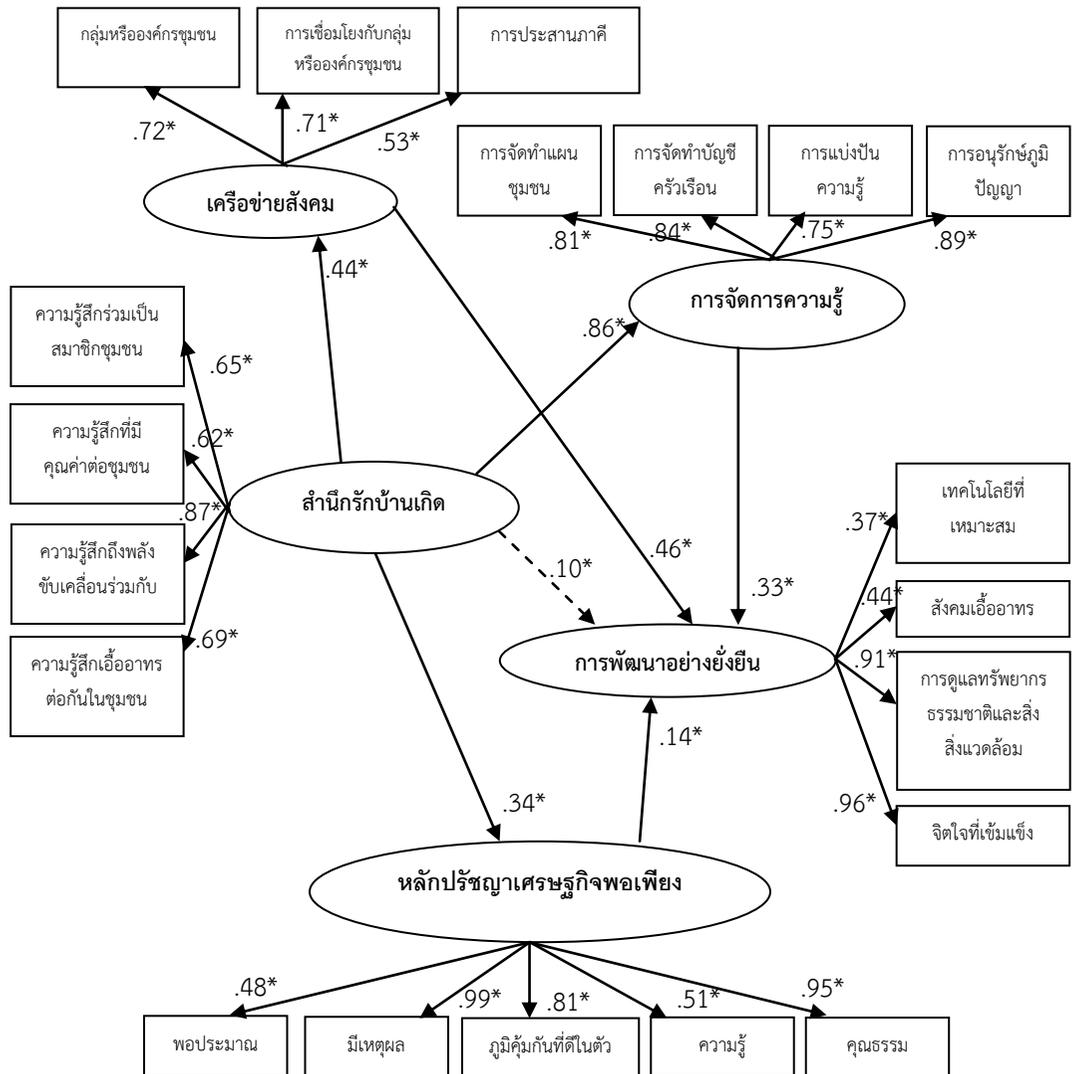
3. ศูนย์การเรียนรู้ วิจัย และบริการวิชาการ เพื่ออนุรักษ์วิถีชีวิตชุมชน ตลาดน้ำบางน้อย ตำบลกระดังงา อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

อย่างไรก็ตามสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้นั้น มาจากพื้นฐานที่สำคัญยิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชนในจังหวัดสมุทรสงคราม นั่นก็คือสำนักกรักบ้าน

ทั้งนี้ บทสรุปจากการวิจัยอิทธิพลของทุนทางสังคมในมิติด้านเครือข่ายสังคม สำนักกรักบ้านเกิด การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการจัดการความรู้ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนในจังหวัดสมุทรสงคราม สามารถสร้างเป็นแบบจำลองเส้นทางความสัมพันธ์ได้ดังภาพ 1

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 1

ภาพ 1 สมการเส้นทางความสัมพันธ์แบบจำลอง

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

งานวิจัยในครั้งนี้ พบว่า อิทธิพลของทุนทางสังคม ในมิติด้านเครือข่ายสังคมสำนึกรักบ้านเกิด การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการจัดการความรู้ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนในจังหวัด

สมุทรสงครามของผู้วิจัย พบว่า ทุนทางสังคมที่ส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนมากที่สุดได้แก่ เครือข่ายสังคม ชรองลงมา คือ การจัดการความรู้ และการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามลำดับ ในขณะที่ทุนทางสังคมด้านสำนึกรักบ้านเกิด ไม่ได้ส่งผลต่อการพัฒนา

เน้นความเป็นวัง ปลูกฝังองค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 1

อย่างยั่งยืนโดยตรง แต่กลับพบว่า มีอิทธิพลทางอ้อมอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ สำเนิกรักบ้านเกิดก่อเกิดให้ชุมชนในสมุทรสงครามมีการสร้างเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็ง เป็นหนึ่งอันเดียวกัน รวมทั้งยังเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการนำเอาความรู้ที่มีอยู่แต่ครั้งบรรพกาลในแต่ละท้องถิ่นมาจัดการความรู้เพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และบนวิถีชีวิตที่สงบสุขอันเป็นความภาคภูมิใจของคนจังหวัดสมุทรสงครามได้ก่อให้เกิดคนในพื้นที่มีวิถีชีวิตบนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งทุนทางสังคมใน 3 ตัวแปรหลังนี้ ล้วนแล้วแต่ส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งสี่กรณีดังกล่าวนี้

อธิบายได้ว่าแม่กลองเป็นตัวแทนของการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งยืนอยู่บนฐานทรัพยากรธรรมชาติ การเกษตร ความหลากหลายทางชีวภาพ เกษตรอินทรีย์ การแปรรูปอาหาร อุตสาหกรรมต่อเนื่องกับการเกษตร การท่องเที่ยววิถีชีวิต "ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่อยู่บนฐานความรู้แม่กลองมีทุนที่ต้องการความรู้และปัญญาเพื่อพัฒนาให้เป็นฐานการพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืนทำให้เห็นว่า อนาคตของประเทศไทยน่าจะมีทางเลือกและอาจเป็นทางรอดได้ถ้าหันมาใช้ "ตัวแบบแม่กลอง" (Maeklong Model) ซึ่งประกอบด้วยฐานสำคัญ 5 ฐานคือ 1.ฐานการเกษตร ถือว่า "เป็นครัวของโลก" 2.ฐานเกษตรอุตสาหกรรม ฐานการผลิตครัวเรือนกับ คลัสเตอร์ในท้องถิ่นตามประเด็นที่เป็นจุดแข็ง อันเป็นการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของท้องถิ่น ที่จะพัฒนาไปสู่การเป็นสหกรณ์เข้มแข็งต่อไป 3.ฐานการท่องเที่ยววิถีชีวิตวิถีธรรมชาติ การอนุรักษ์ธรรมชาติ 4.ฐานการฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น สัมพันธ์กับการพัฒนาการเกษตร อุตสาหกรรม และการท่องเที่ยว เป็นวิสาหกิจชุมชนพื้นฐานและก้าวหน้า 5.ฐานการเรียนรู้ และการจัดการชีวิต จัดการชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง

ซึ่งเป็นจุดเด่นของคนแม่กลอง มี "มหาวิทยาลัย" มี "มหาวิทยาลัยชีวิต" มีเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน ผู้รู้ ผู้นำชุมชน มีประชาสังคมที่เข้มแข็ง เป็นพันธมิตรทางยุทธศาสตร์ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะ ที่เกี่ยวกับชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นแม่กลองทำให้เห็น "ตัวแบบเศรษฐกิจพอเพียง" ที่มีลักษณะบูรณาการ มีขนาดเล็ก ที่ "เล็กนั้นงาม" (Small is Beautiful) เป็นขนาดและความเร็วที่พอเหมาะพอควรกับวิถีของชุมชน เป็นระบบเศรษฐกิจสังคมที่คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนด

แม่กลองทำให้เห็น "ความมีเหตุผล" มีการเรียนรู้วิถีชีวิตในการจัดการชีวิตของตนเอง จัดการการเกษตรจัดการสิ่งแวดล้อม โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นบวกความรู้สากล ทำอะไรมีแบบมีแผนแม่กลองทำให้เห็นว่า การมี "ภูมิคุ้มกันที่ดี" คือการสร้างระบบชีวิต ระบบนิเวศอยู่อย่างยั่งยืนได้ แม่กลองเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพที่จะพัฒนาให้เป็น "ตัวแบบ" ได้ดีที่สุดในยุคคลองกับแนวคิดของ (เอเนก นาเคบุตร, 2545) ได้แบ่งทุนทางสังคมออกเป็น 5 รูปแบบ ได้แก่ 1) ทุนทางสังคมรูปแบบแรก คือ จิตวิญญาณ ระบบคุณค่าสำนึกท้องถิ่นความภาคภูมิใจที่มีต่อถิ่นฐานบ้านเกิดรวมเรียกว่า Spirit Capital สิ่งนี้ในสังคมไทยมีมาตลอดในความรู้สึกของคนที่รักบ้าน รักเมือง เสียสละและการดูแลสืบต่อซึ่งจิตวิญญาณและระบบคุณค่าเหล่านี้เป็นสิ่งที่สังคมไทยมีปรากฏอยู่อย่างชัดเจน ทั้งที่เป็นเรื่อง พิธีกรรม ความภาคภูมิใจที่อยู่ในจิตใจของผู้คนในแต่ละสังคม 2) ทุนทางสังคมในรูปแบบที่สอง คือ ทุนทางภูมิปัญญา ได้แก่ ความรู้ภูมิปัญญา และวิถีชุมชนที่แสดงออกทางปัจจัยสี่รวมไปถึงเครื่องใช้ของใช้ เครื่องมือเครื่องมือต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตสะท้อนให้เห็น

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 1

ความพอดีความพอเพียงการอยู่ร่วมกันของผู้คน อยู่ร่วมกับธรรมชาติโดยไม่เอาเปรียบกัน 3) ทูทางสังคมรูปแบบที่สาม คือ ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรบุคคลเป็นทุนที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ ผู้นำทางความคิดผู้นำทางการเกษตรเหล่านี้ล้วนเป็นสินทรัพย์ที่ไม่มีวันหมดสิ้น 4) ทูทางสังคมรูปแบบที่สี่ คือ ทูทางทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ความหลากหลายทางชีวภาพที่มีอยู่มากมายไม่ว่าจะเป็นหญ้าต่าง ๆ สมุนไพรพืชพรรณสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ แร่ธาตุและผลผลิตของธรรมชาติดิน น้ำ ป่าเขา ล้วนเป็นทุนที่สำคัญ หากชุมชนค้นพบคุณค่าของสิ่งเหล่านี้มูลค่าก็จะตามมาและไม่มีหมดเพราะใช้เป็นจัดการเป็น 5) ทุนโคทรพย์ คือ ทุนที่ชุมชนได้ร่วมกันสร้าง กิจกรรม โครงการต่าง ๆ ที่ทำร่วมกัน ล้วนเป็นทุนของชุมชนอยู่ตลอดมา

ข้อค้นพบดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชยุต อินพรหม (2547) ศึกษาเรื่อง ทูทางสังคมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนกรณีศึกษาสถานาวัดตะโหมด จังหวัดพัทลุง พบว่า พัฒนาการของสถานาวัดนั้น เกิดจากจิตสำนึกรักบ้านเกิด ซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่หล่อเลี้ยงความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชนให้เกิดการรวมพลัง เกิดการระดมทรัพยากรต่าง ๆ ขึ้น เพื่อนำมาพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญก้าวหน้า และดำรงอยู่อย่างร่มเย็น โดยมีวัดตะโหมดเป็นศูนย์รวมศรัทธาของชุมชน การนำทุนทางสังคมเดิมมาจัดการทรัพยากรธรรมชาติของสถานาวัด ได้ทำอย่างเป็นองค์รวม มีการบูรณาการเชื่อมโยงป่า น้ำ และดินเข้าด้วยกัน โดยผ่านกระบวนการทุนทางสังคม ซึ่งประกอบด้วยระบบคิด วิธีปฏิบัติ และผลลัพธ์ มาแปรเปลี่ยนทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นทุนของชุมชน ผลจากการมีสถานาวัดทำให้เกิดพลังของชุมชนเพิ่มขึ้น ซึ่งพลังดังกล่าวมาจาก

ทุนมนุษย์ ทุนทรัพยากรธรรมชาติ ทุนความรู้และภูมิปัญญา

ทั้งนี้ จากการลงภาคสนามของผู้วิจัยเพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า การรวมกลุ่มของคนในชุมชนเกิดจากท้องถิ่นต้องการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม การสร้างบริการให้แก่สังคม การสร้างจิตสำนึกทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างองค์กรเป็นเครือข่าย เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในระดับประเทศและระดับท้องถิ่นในการดำเนินโครงการอนุรักษ์ของหน่วยงานต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น เช่น “ประชาคมกลุ่มรักแม่กลอง” เครือข่ายประชาชนที่รวมตัวกันเพื่อดูแลและ ติดตามผลจาก การพัฒนาของรัฐและเอกชนที่มีผลกระทบต่อผู้คนและสังคมท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสงคราม หรือประเภทกลุ่ม “เยาวชนกลุ่มเยาวชนรักแม่กลอง” ต้นกล้าผู้ปกป้องลำน้ำแม่กลองกลุ่มเยาวชนผู้ปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนหันมาดูแลลำน้ำแม่กลองที่หล่อเลี้ยงชีวิตใช้กลยุทธ์การคัดค้านสิ่งแวดล้อมโดยผสมผสานการให้ความรู้และ ทั้งยังมีกระบวนการตรวจวัดคุณภาพน้ำที่ให้ผลทางวิชาการอย่างเป็นทางการ ทำงานเคียงบ่าเคียงไหล่กับประชาคมคนรักแม่กลองเพื่อแก้ปัญหาในชุมชน การจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเพื่อพัฒนาส่งเสริมอาชีพของคนในชุมชน ด้านความรู้ การผลิต ทั้งนี้ยังมีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ “ศูนย์เรียนรู้เครือข่ายมหาวิทยาลัยภูมิปัญญาท้องถิ่น” “ศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียงชุมชนบ้านสารภี” เพื่อถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และหลักในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 1

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะแนวคิด

1. ด้านจิตสำนึกรักบ้านเกิด การมีวิถีชีวิต การพัฒนาอย่างยั่งยืนได้นั้น ต้องสร้างเสริม การพัฒนาคนให้มีจิตสำนึกที่ดี เป็นฐานรากที่ มั่นคง เพราะเป็นลักษณะอันพึงประสงค์ของ การอยู่ร่วมกันในสังคมการพัฒนาสร้างจิตสำนึก ของคนเพื่อทำให้เกิดความรักบ้านรักเมืองที่ เรียกว่าสำนึกสาธารณะ

2. ด้านเครือข่ายสังคมการรวมตัวของคน ในชุมชนที่เป็นเครือข่าย เป็นการเสริมสร้างให้ ชุมชนมีการรวมตัวอย่างเข้มแข็งช่วยเหลือเกื้อกูล กันภายในชุมชน และระหว่างชุมชน เกี่ยวกับการ ประกอบอาชีพการพัฒนาอาชีพ การเพิ่มรายได้ การพัฒนาที่อยู่อาศัยการพัฒนาสิ่งแวดล้อม นอกจากจะสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาที่ยาก และสลับซับซ้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหา ความยากจนที่มีความเป็นองค์รวมเกี่ยวพันทั้งใน ด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองการปกครอง ซึ่งต้องอาศัยชุมชนที่เข้มแข็งเป็นเสาหลักใน การร่วมมือร่วมใจดำเนินการให้หลุดพ้นจาก ความยากจนตลอดไปแล้ว ยังช่วยให้ชุมชน สามารถพัฒนาอนาคตของชุมชนได้อีกด้วย

3. ด้านการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง รมรงค์สร้างจิตสำนึกตระหนัก ถึงความสำคัญในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง โดยแปลงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรม ที่สามารถนำไป ประยุกต์ใช้ในเชิงปฏิบัติเพื่อสร้างกระแสสังคมให้ มีการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นกรอบ ความคิดหรือส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต ของประชาชน ทุกภาคส่วนและทุกระดับสอดคล้องกับหน้าที่และ บทบาทของแต่ละบุคคลได้อย่างเหมาะสม

4. ด้านการจัดการความรู้ ในการจัดการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นเรื่องทีคนในชุมชนหรือ ท้องถิ่นนั้น จะต้องเป็นผู้มีส่วนสำคัญในสร้าง สืบสาน หรือพัฒนาความรู้ภูมิปัญญานั้นให้สามารถ เชื่อมโยงต่อกับสมัยใหม่ ป้องกันการสูญหาย ขาดการสืบทอดและตายไปในที่สุด จึงควรให้มีการ ส่งเสริมและพัฒนาคลังภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนสามารถจัดเก็บ บันทึกและเผยแพร่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จัก ประยุกต์ใช้ในวิถี ชีวิตประจำวัน สื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญา นั้นจึงควรใช้สื่อที่เป็นเทคโนโลยีช่วยเช่น การทำ วิดีโอการทำคู่มือองค์ความรู้

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

1. ครอบครัวควรสนับสนุนให้เด็กเข้า มาร่วมทำกิจกรรม ในโครงการที่ปลูกจิตสำนึกรัก ท้องถิ่น ทำสิ่งที่ดี มีคุณค่า และมีประโยชน์ต่อ ทั้งตัวเด็กและชุมชน ให้รับรู้และเข้าใจถึง เป้าหมาย วัตถุประสงค์ รูปแบบการทำงาน และ รายละเอียดการทำกิจกรรมต่างๆ

2. สถานศึกษา ควรมีการจัดการเรียน การสอนที่เชื่อมโยงกับหลักสูตรท้องถิ่น วิถีชีวิต และวัฒนธรรมชุมชน เข้าสู่โรงเรียน เน้นการมี ส่วนร่วมของโรงเรียน ตั้งแต่คิด เข้ามาพูดคุยกับ ผู้นำชุมชน ทำกิจกรรมร่วมกัน หลักสูตรท้องถิ่น จึงจะประสบความสำเร็จโดยมีเป้าหมายเพื่อให้ เด็กและเยาวชนสืบสานและมีความสุขภายใต้ วัฒนธรรมของชุมชน

3. คนในชุมชน ควรมีทัศนคติที่เห็นคุณค่า ของชุมชนตนเองเป็นหลัก เช่น ระบบคุณค่า ดั้งเดิม วิถีของชุมชน องค์ความรู้และภูมิปัญญา ของชุมชน และส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนมี ส่วนร่วมในการ พัฒนาทุนชุมชนเหล่านี้ผ่าน การสร้างสื่อศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นร่วมกับ หน่วยงานภายนอกที่ให้ความช่วยเหลือ เช่น

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 1

วัยทำงานเข้ามาทำกิจกรรมของชุมชน วัยเด็กและเยาวชนเข้ามาร่วมเรียนรู้จากครูภูมิปัญญาด้วยความสนใจ

4. ทั้งภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องให้ความสำคัญกับการสร้างเสริมทุนชุมชน โดยเข้ามารับรู้ ช่วยเหลือในเรื่องของงบประมาณ สนับสนุนจัดเข้าไปไว้ในแผนชุมชน เช่น เครือข่ายรัฐวิสาหกิจชุมชน พร้อมทั้งให้การสนับสนุนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาปัจจัย เงื่อนไขการสร้างเสริมทุนสังคมจากกิจกรรมสร้างสรรค์อื่นๆในชุมชนนั้น ๆ

2. ศึกษาแนวทางการขับเคลื่อนของชุมชนที่มีการสร้างทุนสังคมในท้องถิ่น ให้สามารถสร้างเครือข่ายและขยายผลในวงกว้าง

3. ศึกษาทุนสังคมในประเด็นของชุมชนชนบทและชุมชนเมือง จะมีการดำรงอยู่ของทุนสังคมเหมือนกันหรือไม่อย่างไร และชุมชนนั้นสามารถนำทุนสังคมมาใช้เป็นกลไกสร้างการพัฒนาอย่างยั่งยืนให้กับชุมชนได้หรือไม่

References

Gibbon, M. and Pokhrel, D. (1999). **Social network analysis, social capital and their policy implications**. London: IIED

Graham, C. R., Allen, S., and Ure, D. (2003). **Blended Learning Environments: A Review of the Research Literature**. http://msed.byu.edu/ipt/graham/vita/ble_litrev.pdf.

Joreskog, K. G., and Sorbom, D. (1996). **LISREL 8: User's reference guide**. Chicago: Scientific Software.

Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (1970). **Determining sample size for research activities**. Educational & Psychological Measurement.

Inphrom, C. (2004). **Social capital in natural resource management of community : a case study of Sa Pha Lan Wat Tamote, Tambon Tamote, Tamote District, Phatalung Province**. Master Thesis, Faculty of Social Administration Thammasat University.

Natsupha, C; Phnsak, C. (1997). **The Thai Village Economy in the Past**. Bangkok: SamnakphimSangsan

Nakabut A. (2002). **Social capital and Civil society in Thailand**. 21 century.

Pantasen. A. (2003). **The application on Sufficiency Economy Application for SMEs**. Bangkok: (The Thailand Research Fund TRF.

Phongphit. S. (2003). **Planned Economy**. Bangkok: Phumpanyathai.

Wiboonpongse Aree. (2006). **Enterprises in rural communities: research approach, Development policy strategies and 108 case studies**. Faculty of Agriculture, Chiang Mai University.

Office of the National Economics and Social Development Board. (2006). **9th National Social-Economic Development Plan**. The Prime Minister's Office.